

Türkiye'nin Teknoloji Politikalarında Teknoparkların Önemi ve Teknoparklara Yönelik Vergi Avantajları

Gül KAYALIDERE

Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Manisa

e-posta: gul.kayalidere@cbu.edu.tr

Özet

Teknolojik gelişme beraberinde ekonomik kalkınma ve büyümeyi getirmektedir. Bu yüzden, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türkiye'nin bu konuya verdiği önem tartışılmaz. Ancak, günümüzde ulaşılan gelişme düzeyi yeterli görülmemektedir. Teknoparklar, teknoloji geliştirme bölgeleri olmaları nedeniyle önem kazanır. Bu çalışmayla amaçlanan, Türkiye'nin teknoloji politikaları doğrultusunda teknoparkların öneminin vurgulanması ve bunlara sağlanan vergi avantajları hakkında bilgi vermektir. Çalışmada, öncelikle teknoloji politikalarının gelişimi açıklanmış ve teknoparkların bu politikadaki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak Türkiye için teknolojik gelişmede önemli rolü olan teknoparklara yönelik vergi avantajlarının geniş kapsamlı olduğu ve uzun bir dönem boyunca da söz konusu desteklerin devam edeceği vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Teknopark, Vergi Avantajları

The Importance of Technoparks within Technology Policy of Turkey and Tax Advantages For Technoparks

Abstract

Technological advances support economic development and growth. For this reason, Turkey gives importance to this issue from the earliest years of the Republic. Unfortunately, today's level of development is not sufficient. Technoparks are important, because they are technology development zones. The purpose of this study is to emphasize the importance of Technoparks within Turkey's technology policies and to give information about the tax advantages provided to technopark. Firstly, the development of technology policy was explained and the role of technopark in these policies were specified. Consequently, technology is important for Turkey for this reason, Technoparks have many tax advantages and this tax policy will be implemented for a long time.

Key Words: Technology, Technopark, Tax Advantages

JEL Classification Codes: O3, H2, H30

1. Giriş

Teknolojik gelişmenin kalkınma ve büyümeyi destekleyici rolü yadsınamayacaktır. Dolayısıyla, günümüzde, ülkelerin teknolojiyi geliştirmeye yönelik politikalar ortaya koyarak ekonomik refahı artırma hedefleri de öncelik kazanır. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerine verilen önem ile beraber bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği ortamlar oluşturulması gereği ortaya çıkmıştır. Teknoparklar, Ar-Ge çalışmalarında sağlıklı, etkin ve etkili sonuçların elde edilmesini destekleyici alanlar olarak son dönemde Türkiye'nin de gündeminde yer almaktadır. Çalışmada, öncelikle Türkiye'de teknoloji politikalarının gelişimine değinilecek ve bu bağlamda teknoparkların önemi ele alınacaktır. Daha sonra, teknolojik gelişme ve Ar-Ge faaliyetlerinde önemli role sahip olduğu düşünülen teknoparklara devletin uyguladığı vergi avantajları açıklanacaktır.

2. Türkiye'nin Teknoloji Politikalarına Genel Bakış

Türkiye'nin teknoloji yönünü belirleyen politikalara değinmeden önce teknoloji kavramının tanımlanması gerekmektedir. Söz konusu kavramın tarihsel akış içerisinde dönemin gerekleri çerçevesinde çok çeşitli şekillerde açıklandığı görülür (Çiftçi, 2013: 60):

Teknoloji;

- Üretimde kullanılan yöntemlerdir.

- Yararlı ürünleri üretmeye ve yeni ürünleri tasarlamaya çalışan bilgilerin oluşturduğu bir bütündür. Ayrıca, yeni bir mal ve hizmet üretilmesinde veya mevcut malların daha ucuz ve kaliteli olarak üretilmesine olanak sağlayan üretim bilgisi, süreci ve tekniğidir.

- Üretim araçlarını kullanarak insanın çevresini değiştirmek amacıyla geliştirdiği metotlardır.

- Üretim faktörlerini kullanarak üretim aşamasını gerçekleştiren tüm fiziki süreçleri ve bu aşamaları gerçekleştiren ve katkı sağlayan toplumsal düzenlemelerdir.

Genel olarak Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından, bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri kapsayan bilgi olarak tanımlanan teknolojinin kaynağının “bilgi” olduğu açıktır. Canberra Kılavuzu'nda¹, teknolojinin istenen sonuçlara ulaşmak için hazırlanan planları uygulamak üzere kullanılan araç ve tekniklerle ilgili olduğu ifade edilmekte ve teknoloji “bilginin uygulanması” olarak tanımlanmaktadır. “Toplumun

---

¹Bilim ve Teknolojiye Ayrılmış İnsan Kaynaklarının ölçümü ve benzer verilerin analizi için ilkeler oluşturmak amacıyla düzenlenmiş bir kılavuzdur. 1992 ve 1993 yıllarında OECD uzman seminerlerinde görüşülmüş, ardından Nisan 1994'te Canberra'daki toplantıda, Bilim ve Teknoloji Göstergeleri Hakkında Ulusal Uzmanlar Grubu'na sunulmuştur. Toplantıyı düzenleyen Avustralyalı yetkililerin misafirperverliğinin bir karşılığı olarak söz konusu kılavuzun “Canberra Kılavuzu” olarak adlandırılması konusundaki öneri Uzmanlar Kurulunca kabul edilmiştir (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, 1995: 2).

üretimle ilişkin bilgi birikimi” olarak da tanımlanan teknolojinin gelişimi bu bilgi birikiminin artışı anlamına gelmektedir. Teknolojik gelişme, üretim yöntemlerinin ve niteliklerinin değişmesi, yeni ürün tasarımlarının geliştirilmesi ve yeni örgütlenme, yönetim ve pazarlama tekniklerinin oluşturulması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Tiryakioğlu, 2011: 169).

Teknolojik değişime ve teknolojik ilerlemeye iktisadi analiz disiplini içinde önem verip bu yönde analizler yapan Joseph Schumpeter’e göre, teknolojik değişim süreci, piyasa ekonomilerinin işleyişini ve ilerlemesini sağlayan en önemli itici güçtür. Teknolojik değişim neo-klasik iktisadi yaklaşımın kabul ettiği gibi ekonomiye dışsal değil, içseldir. Firmaların faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve büyüyebilmeleri tamamen kendi teknolojik çabaları çerçevesindedir ve teknolojik değişim, piyasa ekonomilerinde en önemli rekabet aracıdır. Firmalar tekel kârları elde edebilmek için maliyet düşürücü teknolojik çabalar içine girerler. Bu şekilde geliştirdikleri yeni teknolojilerle rakiplerinden daha düşük maliyetli üretim yapma olanağına kavuşabilir ve geçici bir süre için tekel kârı elde edebilirler. Ancak bu yeni üretim yöntemi diğer firmalar tarafından kopya edildiğinde ilk firmanın rekabetçi üstünlüğü ortadan kalkacak ve kârlar eşitlenecektir. Aynı zamanda diğer firmanın daha üstün bir teknoloji geliştirmesiyle süreç yeniden başlayacaktır (Schumpeter,1943: 77). Schumpeter’in teknolojiye yaklaşımının geleneksel iktisada kıyasla tüm üstün yanlarına rağmen bazı eksiklikleri de bulunmaktadır. Öncelikle, Schumpeter büyük ve önemli buluşlarla ilgilenmekte ve teknolojik değişimi kesikli (discontinuous) bir süreç olarak kabul etmektedir. Daha açık bir ifadeyle yeni ve önemli buluşlar arada sırada ortaya çıkmakta ve teknolojik değişim bu tür buluşlarla özdeşleştirilmektedir. Aslında teknolojik gelişimin esas olarak artımsal (incremental) bir özelliği vardır ve özellikle üçüncü dünya ülkelerinde küçük buluşların büyük verimlilik artışlarına sebebiyet verebilmesi mümkün olmaktadır (Eşiyok, 2004: 6).

Günümüzde, bilim ve teknoloji politikaları, bütün dünyada, ülkelerin, refah düzeyini doğrudan etkileyen, sosyal ve siyasi konjonktüre yön veren, gelişim ve değişim koşullarını ortaya çıkaran politikalar olarak kabul edilmektedir. Teknolojinin bu etkin işlevi sebebiyle bütün ülkeler teknoloji üretmek, başka ülkelerin ürettiği teknolojileri ele geçirmek, kullanmak ve yaymak için çaba içine girmişlerdir (Yıldız vd., 2010: 457).

Türkiye açısından teknoloji politikaları incelendiğinde, Cumhuriyet sonrası dönemde teknoloji ile ilişkili politikaların ortaya konduğu, özellikle, 1960 sonrası dönemde kalkınma planları ile paralel oluşturulmuş teknoloji politikalarının ön plana çıktığı ifade edilebilir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde 1960 öncesi dönem özelliklerine değinmeye ve ilerleyen dönemlerde teknoloji politikalarının nasıl şekillendiği hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, söz konusu politikalar dört dönemde incelenecektir. İlk iki dönem cumhuriyetin kuruluş yılları ve teknoloji politikalarının yeni yeni gündeme geldiği dönemler

olmaları nedeniyle gelişmelerin yavaş ilerlediği yıllardır ve diğer iki döneme kıyasla uzun zaman dilimini kapsarlar.

2.1. 1923-1960 Dönemi Teknoloji Politikaları

Dönemin başlarında, Cumhuriyet'in ilanı ile beraber yeni düzenlemeler de birbirini izlemiştir. Yıkılan bir yönetim, ardından yeni kurulan bir sistem ve savaşlar nedeniyle hem işgücünü hem de ekonomisini yitirmiş bir tablo çizen Türkiye öncelikle sanayiye ağırlık verme kararı almıştır. I. İktisat Kongresi'nin düzenlemesiyle ekonomik konuların yönünün belirlenmesi hedeflenmiştir. Tarım, sanayiye destek olacak ve sanayinin gelişmesi sağlanacaktır. 1924 yılında İstanbul Ticaret ve Sanayi Odasının hazırladığı Raporda, imalat sanayinin gelişmesi için yönetici ve kalifiye işçi yetiştirilmesi vurgulanmıştır. Yeni Türkiye insan kaynaklarının önemli bir bölümünü kaybetmiş, önemli derecede dış borç yükü olan, gelişmemiş bir tarım ekonomisine sahip, tamamı yabancı sermayenin kontrolünde olan hizmet, ulaştırma ve madencilik sektörleriyle el sanatları düzeyinde tekstil, gıda, seramik, ağaç işleri ve basit kimyasallar üreten işyerlerinden oluşan bir yapı ile yola çıkmış ve bu koşullardan dolayı da teknolojik gelişme için gereken kültürel, bilimsel ve ekonomik alt yapının yetersizliği Cumhuriyet'in ilk yıllarında ilerlemeyi yavaşlatan bir unsur olarak değerlendirilmiştir (Yücel, 1997: 46).

1933 yılı ile birlikte Planlı Kalkınma Modeli'nin uygulanmaya başlanması ve maden, kağıt, seramik, cam ve kimya sanayisinde yatırımların düzenlenmesi ön plana alınmıştır. Söz konusu yıllarda Batı'da yaşanan siyasi sorunlardan dolayı Türkiye'ye pek çok yabancı bilim adamı gelmiş ve Türk üniversitelerinde eğitim ve bilime katkıda bulunmaları için istihdam edilmişlerdir. Bu dönemde yürürlüğe konulan varlık ve muamele vergisi gibi uygulamalar ise sermaye birikimi ve teknoloji üretme kabiliyetini negatif etkileyen unsurlar olarak dikkat çeker (Yıldız vd., 2010: 458).

1950'li yıllar devletin çoğunlukla yol, baraj ve liman gibi altyapı yatırımlarına yöneldiği dönem olarak değerlendirilebilir. Teknoloji yoğun yatırımlarda özel sektörü destekleyici politikalar uygulama yolu tercih edilmiştir. Ancak, kamu kurumlarının gelişmeleri devam etmiştir, çünkü, özel girişimcinin yeterli sermaye birikimine sahip olmaması kamunun öncülüğünü kaçınılmaz kılmıştır. Dönemin diğer gelişmeleri ise Türk Sanayi ve Kalkınma Bankası kurulması ve özel kesime dış kaynaklı krediler sağlanmaya çalışılarak yatırımları arttırmaya yönelik politikalar olarak özetlenebilir (Yıldız vd., 2010: 458, Oğuztürk, 2004: 101).

2.2. 1960-1980 Dönemi Teknoloji Politikaları

1960'lı yıllar ve sonrasındaki dönemi üç alt döneme ayırmak mümkündür. İthal ikameci sanayileşme politikalarının geçerli olduğu 1963-1980 döneminin en belirgin özelliği

TÜBİTAK'ın ve sonrasında Marmara Araştırma Merkezi (MAM)'nin kurulmasıyla birlikte kamu kuruluşları ve üniversitelerde temel olarak araştırmanın geliştirilmesine öncelik verilmesi olarak vurgulanmaktadır. 1960'lı yıllarda uzman ve araştırmacıların eğitimi için yurt dışına çok sayıda personel gönderilmiştir (Alparslan vd., 2008: 11).

İhracata yönelik sanayileşme politikasının öne çıktığı 1980-1989 döneminde en önemli gelişmelerden bir tanesi de 1983 yılında “bilim teknoloji alanında araştırma ve geliştirme politikalarının ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda tespit edilmesi, yönlendirilmesi ve koordinasyonunun sağlanması” amacıyla Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)'nin kurulması ve Türkiye'nin “ilk bilim politikası belgesi” olarak kabul edilen Türk Bilim Politikası 1983-2003'ün yayımlanmasıdır. 1983 yılında %0,24 olarak tahminlenen Ar-Ge/GSMH oranını 1993'de %1,0'e yükseltmeyi hedefleyen söz konusu programın uygulamaya konulmadığı belirtilmektedir (Alparslan vd., 2008: 11).

Tablo 1: Çeşitli Ülke ve Ülke Gruplarının Ar-Ge Harcamalarının GSMH İçindeki Payı (%)

Ülkeler	1985-1995	Ülkeler	1985-1995
ABD	2,5	Hindistan	0,8
AB-15	1,91	Kore	2,6
Japonya	2,9	Rusya	0,7
Brezilya	0,6	Türkiye	0,6
Çin	0,5	OECD Ülkeleri	2.27 (1990)

Kaynak: Türkiye Vakıflar Bankası Hazine Bşk. (2007), *Küreselleşme Sürecinde Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Sektörel Yapıdaki Dönüşüm Üzerine Bir İnceleme*, Eylül.

OECD tarafından yayımlanan Bilim Teknoloji ve Sanayi Genel Görünüm 2006 Raporu'nda da belirtildiği üzere Türkiye 1985-1995 döneminde milli gelirinden Ar-Ge harcamalarına %0,6 pay ortalamasıyla en düşük skorları kaydeden ülkeler arasında yer almıştır.

2.3. 1990-2000 Dönemi Teknoloji Politikaları

Söz konusu dönemde, teknoloji ve yenilik politikalarının oluşturulmasında yeni bir gelişim sürecine girildiği ifade edilebilir. Bu yıllarda Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuş ve 1990'ların ikinci yarısından sonra Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)'lerde yenilik yaratma, teknoloji transferi ve Ar-Ge faaliyetlerinin finansmanında önemli çalışmalar yapıldığı görülmüştür. 1990'lı yıllarda ulusal yenilik sisteminin kurulmasına ilişkin çalışmalara hız verilmiş ve bu yönde sistemli ve kapsamlı politikalar bütünü geliştirilmiş ve önerilmiştir. Yine bu dönemde bilim ve teknoloji altyapısı hedefli (patent, akreditasyon vb.) temel hukuki

altyapı düzenlemeleri hayata geçirilmiştir. 1990'ların en önemli gelişmelerinde biri olarak vurgulanan ulusal yenilik sisteminin yapı taşı olarak kabul edilen Ar-Ge yatırımlarının finansmanı doğrultusunda gerçekleşen TÜBİTAK-TİDEB ve TTGV tarafından Ar-Ge faaliyetlerine bağlı ve kredi verilmesi, sadece mali desteğin ötesinde Ar-Ge ve yenilik kültürü oluşturulması yönünde çalışmaların hızlanmasını tetiklemiştir (Alparslan vd., 2008: 12).

2.4. 2000 Yılı ve Sonrası Dönem Teknoloji Politikaları

2000'li yılların başlarıyla beraber TTGV ve TÜBİTAK'ın yenilikçi aktivitelere ve çeşitli girişimcilere mümkün olduğunca teşvik uygulamaları yaptıkları görülmüştür. Ayrıca üniversite-sanayi işbirliğinin önemli bir bileşeni haline gelen teknoparkların oluşturulması süreci de bu dönemde desteklenen faaliyetler arasındadır (Alparslan vd., 2008: 13). Türk Bilim Politikası 1983-2003 ve Türk Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003 dokümanlarıyla önemli bir boyut kazanan teknoloji politikaları, ortaya konulan belgelerin genel geçerliliği tartışmasız unsurlar içermesine ve önemli bazı kurumsal ve yasal değişiklikler getirmesine rağmen tam olarak uygulamaya konulamamıştır. Bunun nedeni ise bilim ve teknoloji alanında paylaşılan bir ülke vizyonunun tanımlanmaması ve önerilen politikaların ilgili bütün kesimler tarafından ortaklaşa sahiplenilmelerinin sağlanamaması olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, refah toplumuna ulaşmada bilim ve teknolojiye etkin araç olarak faydalanmayı sağlayacağı düşünülen BTYK'nın 13 Aralık 2000 tarihli toplantısında 2003-2023 yıllarını kapsayan Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Stratejileri Belgesi'nin hazırlanması kararı alınmıştır. Bir yıl kadar süren hazırlık çalışmalarının ardından 24 Aralık 2001 tarihinde yapılan 7. BTYK toplantısında projenin adı "Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri" olarak belirlenmiş ve projenin ana teması, temel yaklaşımı ve bu kapsamda yürütülecek alt projelerin ayrıntılı içeriği ile yürütme planı ve yönetim şekli onaylanmıştır. Vizyon 2023 ile şekillendirilen Teknoloji Öngörü Projesi'nin başlatılmasının temel nedenleri; elde edilen bulguların bilim ve teknoloji politikalarının oluşturulmasında bir araç olarak kullanılması ve süreç yararları olarak belirlenmiştir. Proje kapsamında, Türkiye için stratejik teknolojiler ile öncelikli Ar-Ge alanlarının belirlenmesi, bilim ve teknolojinin ülke gündemine girmesi ve farkındalığın artması, sürece geniş ve etkin katılım hedeflenmektedir (TÜBİTAK, 2014a: 1).

Son dönemde ise teknoloji politikalarında 2005-2010 Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı doğrultusunda politikaların sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi (UBTYS) 2011-2016 oluşturulmuştur.

Şekil 1: Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi (UBTYS) 2011-2016'nın Stratejik Çerçevesi

Kaynak: TÜBİTAK (2010), *Ulusal Bilim, Teknoloji Stratejisi (2011-2016)*, TÜBİTAK Yayını, Ankara.

Bu strateji doğrultusunda yeni dönemde; BTY insan kaynaklarının geliştirilmesi, araştırma sonuçlarının ticari ürün ve hizmete dönüşümünün teşvik edilmesi, çok ortaklı ve çok disiplinli Ar-Ge yenilik işbirliği kültürünün yaygınlaştırılması, KOBİ'lerin yenilik sisteminde daha güçlü aktörler olmalarının teşvik edilmesi, araştırma altyapılarının Türkiye Araştırma Alanı (TARAL)'nın bilgi üretme gücüne katkısının artırılması, ülkemizin çıkarları doğrultusunda uluslararası BTY işbirliğinin etkinleştirilmesi, ayrıca Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu alanlarda hedef odaklı yaklaşımlar, ivme kazanımı için gereken alanlara odaklı yaklaşımlar ve çeşitli alanlarda yaratıcılığın destekleneceği tabandan yukarı yaklaşımların hayata geçirilmesi hedeflenmektedir (TÜBİTAK, 2014b: 1). Teknolojik gelişmenin öne çıktığı dönemde, bu gelişmeyi destekleyici ortamların da oluşturulmaya çalışıldığı görülür. Bu anlamda en belirgin örnek teknopark uygulamaları olmuştur. Aşağıdaki bölümde teknoparklarla ilgili kavramsal bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

3. Teknoparklar: Kavramsal Çerçeve

Teknoparklar, teknoloji yoğun sanayi kollarının buldukları yerlerde güçlendirilmesi, yeni bölgelerde sanayinin gelişiminin desteklenmesi, yenilikçi çalışmaların gerçekleştirilmesi,

eğitimin yanısıra daha etkin çalışma koşullarıyla verimliliğin artırılması ve uluslararası alanda rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla kurulmaktadır (Harmancı ve Önen, 1999: 4).

Teknoparklar ilk olarak 1950 yılında Stanford Üniversitesinin öncülüğünde yaptıkları araştırmaları ticarileştirmek isteyen bir grup araştırmacının çabalarıyla Amerika’da ortaya çıkmıştır. Günümüz adıyla “Silikon Vadisi” olarak bilinen bu teknopark, dünyanın en bilinen teknoparkı olmuştur (Başalp ve Yazlık, 2014: 1).

Kurulduğu ülkenin bilim/teknoloji politikası, üniversite olanakları, endüstri dokusu, coğrafi yapısı ve teknolojik gelişmişlik düzeyine göre farklı uygulamalar gösteren teknoparklar için literatürde çok farklı tanımlamalara rastlanmaktadır. Ayrıca, ülkelerin de kendilerine has değişik terimler kullandıkları gözlemlenir. Örneğin bunlar; İngiltere’de Science Park (Bilim Parkı), ABD’de Research Park (Araştırma Parkı), Fransa’da Technopole (Teknoloji Şehri) olarak sıralanabilecektir. Bilim ve teknoloji parklarını ifade eden teknopark kelimesi İngilizce “technology” ve “park” kelimelerinin birleşimi “technopark”ın Türkçe hali olarak literatüre girmiştir (Babacan, 2014: 180). Türkiye’de, 4691 sayılı Kanun’da Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ismi kullanılmış olmakla beraber konunun tarafları arasında yagın olarak “Teknopark” teriminin kullanıldığı görülür.

16.06.2001 tarih ve 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’na göre; Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da Ar-Ge merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda buldukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da Ar-Ge merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı ifade eder.

Uluslararası Bilim Parkları Birliği (International Association of Science Parks-IASP) Teknopark’ı, temel amacı, rekabet gücünü ve yenilik kültürünü geliştirmek suretiyle üyelerine değer artışı sağlamak olan, profesyonel yönetici tarafından yönetilen örgüt olarak tanımlamaktadır (Devlet Denetleme Kurulu, 2009:30, IASP, 2014:1). Çetin (1997) ise çalışmasında teknoparkların amacını; yeni bir endüstriyel teşebbüs için fikri ve bir ön tasarımı olan genç, yetenekli fakat yeterli başlangıç sermayesi bulamayan kişilere, işlerini kurup geliştirme çalışmaları yapabilmeleri için belirli bir altyapıya sahip işyerlerini, tercihen üniversiteler içinde kurup bu kişilere çok düşük değerlerde kiralamak ve onlara başlangıç çalışmalarında gereken teknolojik desteği vermek şeklinde ifade etmektedir (Çetin, 1997: 210).

Kurulduğu ülkenin bilim ve teknoloji politikası, üniversite olanakları, endüstri dokusu, coğrafi yapısı ve teknolojik gelişmişlik düzeyine göre farklı uygulama biçimleri gösteren

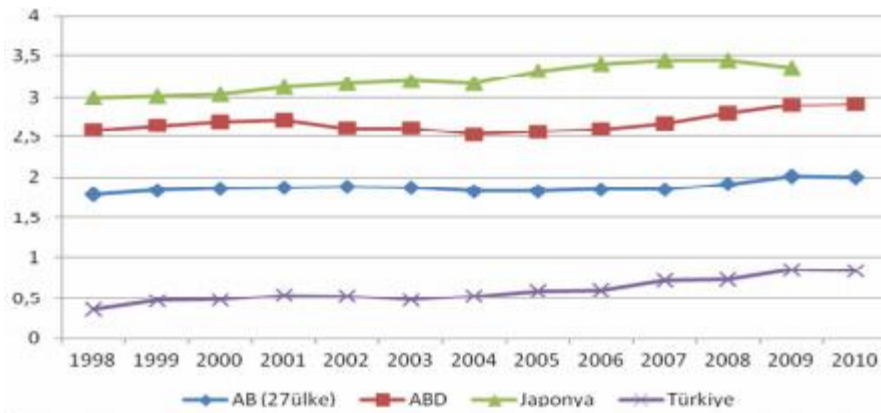

Teknoparklar için farklı tanımlar yapılmasına karşın bu tanımlamalar birbirini tamamlar niteliktedir (Harmancı ve Önen, 1999: 3).

4. Teknoparkların Teknoloji Politikamızdaki Yeri ve Önemi

Ülkelerin bilim ve teknoloji seviyelerinin karşılaştırılması açısından kullanılmakta olan üç gösterge kabul edilmektedir. Bunlar; Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki oranı, 10 bin çalışan nüfus başına düşen Ar-Ge personeli sayısı ve ülkelerin yayınladıkları bilimsel makaleler olarak sıralanmaktadır. Son dönemde sayılan söz konusu göstergelere patent sayısının da eklendiği görülmektedir. Türkiye, 1998 yılındaki %0,37 olan Ar-Ge harcamasının GSYİH payını 2009 yılında %0,85'e, 10 bin çalışan kişi başına düşen Tam Zaman Eşdeğeri Ar-Ge personeli ve araştırmacı sayısını 1998 yılında sırasıyla 11 ve 9'dan, 2009 yılında 35 ve 27'ye çıkartmıştır. Bilimsel yayın sayısını 1998 değerinin dört katı oranda arttırarak 2009 yılında 25.264 sayısına ulaşmıştır. Türk Patent Enstitüsü tarafından verilen ulusal ve uluslararası patent tescilleri 1998-2009 yılları arasında 8 kata yakın bir artış kaydetmiş ve 2009 yılında 5.610 rakamına ulaşmıştır (Gülbaş, 2011: 140). Küresel Rekabet Raporu 2013-2014 verilerine bakıldığında GSYİH içinde Ar-Ge harcamalarının payının 2012 yılı için %0,92 olarak kaydedildiği görülmektedir. Rapora göre Türkiye GSYİH içinde Ar-Ge harcamalarının payını bir önceki yıla kıyasla %17,1 oranında arttırmıştır. Yine aynı Raporda, 2012 yılında 25.018 toplam bilimsel doküman sayısı ile dünyada 18. sırada yer almaktadır (Uygun vd., 2014: 2). Toplam araştırmacı sayısındaki artış açısından OECD verileri incelendiğinde ise 2010 yılında 64.340'a ulaşan bir veri ile karşılaştırılır. 2000 yılında 23.083 olan bu rakam geçen dönem itibarıyla %179 artış kaydetmiş görülmektedir (OECD, 2012, Ünal ve Seçilmiş, 2013: 17).

Şekil 2: AB, ABD, Japonya ve Türkiye'de Ar-Ge Yoğunluğu (%)

Kaynak: Ünal, T. ve Seçilmiş, N. (2013), "Ar-Ge Göstergeleri Açısından Türkiye ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslaması", *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 1(1).

GSYİH içinde Ar-Ge harcamalarının payının yükselmesine, bilimsel doküman sayısındaki gelişmeye ve bilim insanı sayısındaki artışa rağmen, Türkiye'nin Ar-Ge yoğunluğu açısından alt seviyelerde yer aldığı yukarıdaki Grafik'ten izlenebilecektir. Ar-Ge yoğunluğu, Avrupa Birliği, ABD, Japonya gibi teknolojik gelişmede ön sıralarda yer alan ülkelerde %2-3,5 düzeyindedir. Bu bağlamda teknolojik ivmelenmeyi destekleyici girişim ve oluşumlara ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilecektir.

Teknoparkların teknolojik gelişimdeki yeri yadsınamayacaktır. Literatür incelendiğinde pek çok amacın gerçekleştirilmesinde büyük payı olan teknoparklar son yıllarda Türkiye'de de faaliyetlerini ivmelendirmişlerdir. Teknoparklar, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulmasını sağlamak amacıyla teknolojik bilgi ve katma değeri yüksek ürün üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, ileri teknoloji alanlarında yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, böylece beyin göçünü önlemek, teknoloji transferini sağlamak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı oluşturmak, verimlilik arttırarak bölgesel ve uluslararası alanda rekabet gücünün yükseltilmesini desteklemek, üniversite-sanayi işbirliğinin güçlendirilmesi yolu ile üniversite-sanayi arasında bilgi ve teknoloji transferini sağlayarak Ar-Ge çalışmalarının ekonomik değere dönüşmesine katkıda bulunmak, ileri teknoloji kökenli firmaların oluşmasını ve gelişmesini teşvik etmek, aynı ve/veya farklı firmalar arası işbirliği ortamlarını oluşturmak amaçlarını gerçekleştirmek için kurulmaktadır (Keleş ve Tunca, 2010: 7).

Türkiye açısından bilim ve teknoloji alanındaki politikalar değerlendirildiğinde aynı dönemde yola çıkan ülkelerle arasının zaman içinde negatif yönde geliştiği ifade edilebilecektir. Gülbaş (2011)'ın bu konuda Türkiye ve Güney Kore örneğini vererek açıklamalarda bulunduğu çalışmasında; Türkiye ve Güney Kore'de iktisadi kalkınmanın aynı yıllara rastladığı ve temel ekonomik göstergelerinin de birbirine yakınlığı vurgulanmaktadır. Ancak Türkiye söz konusu yıllarda Güney Kore'den daha zengin bir ülke olarak değerlendirilmesine karşın günümüzde Güney Kore'nin kalkınma açısından Türkiye'den ileride olması da değerlendirilmesi gereken bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Güney Kore örneğinde kalkınmada elde edilen başarının temeli, ihracata yönelik kalkınma stratejisi ve etkin devlet müdahalelerinin yanısıra, teknolojide doğru uzmanlaşma alanının tespiti, teknoloji paydaşlarını bir araya getiren yapıların oluşturulması ve Ar-Ge faaliyetlerine önem verilmesi olarak ifade edilmektedir. Güney Kore, 1960'lı yıllardan itibaren teknoloji parkları,

sanayi ve teknolojiyi bir araya getiren bölgeler ve araştırma merkezleri kurması yanında Türkiye bu dönemde Ar-Ge faaliyetlerine önem verilmesi gereğini tüm kalkınma planlarında belirtmesine rağmen sürdürülebilir bir uygulama ortaya koyamamış gözükmektedir (Gülbaş, 2011: 141).

Kıncal (2014) çalışmasında Teknoparkların önemini ülke ekonomisine katkısı açısından irdelemiştir. Söz konusu çalışmada, teknoparkların istihdamı artırması, bu bölgelerde firmaların birbiriyle etkileşiminin Ar-Ge olanaklarını geliştirmesi açısından önemi ve firmalara yeni ürün ortaya çıkarma ve bu ürünleri daha da geliştirme imkanı tanınması konuları vurgulanmıştır. Ayrıca teknoparklar makroekonomik alanda ülke ekonomilerine faydaları açısından değerlendirildiğinde, ürettikleri bilgi ve teknolojiyle buldukları ülkenin verimliliğini ve küresel pazardaki rekabet gücünü arttırmaktadırlar. Bu geçici bir etki olarak değerlendirilmemelidir. Bilişim teknolojileri ve girişimcileri bir araya getiren yapılar olarak teknoparkların, aynı zamanda, bireylere girişimcilik kültürünü aşılması ve bilişimci girişimcilerin ortaya çıkması açılarından da önemi vurgulanmaktadır. Kıncal (2014) çalışmasında, ayrıca, teknoparkların en önemli çalışma alanlarından biri olarak savunma sanayini belirtmiş ve teknoparkların milli güvenliğe hizmet eder yapılarının da altını çizmiştir (Kıncal, 2014: 14-17).

Teknoparkların önemini vurgulayan başka bir çalışma Özdemir (2014)'e aittir. Özdemir (2014), teknoparkların sağladıkları katkıları; girişimciye olan, üniversiteye olan, bölgeye ve ülkeye olan şeklinde sıralamıştır (Özdemir, 2014:7-8):

Teknoparkların girişimciye sağladığı olanaklar arasında firmaların üniversiteyi, üniversitenin firmaları tanıması ve etkileşime kolaylıkla geçilebilmesi, firmalara vergi avantajlarının sağlanması, bunun yanında teknopark bünyesindeki firmaların finans, pazarlama ve yönetim alanlarında destek sağlanması gibi avantajlar sayılabilir.

Üniversiteye sağladığı olanaklar olarak; üniversitelerin devletten ilave kaynak sağlanması, bilim ve teknoloji alanındaki buluşların topluma iletilmesi, teknoparklardan elde edilen teknolojik buluşlar, araştırmanın üretime iletildiği katalitik inkübatör ortam sağlanması sayılabilir.

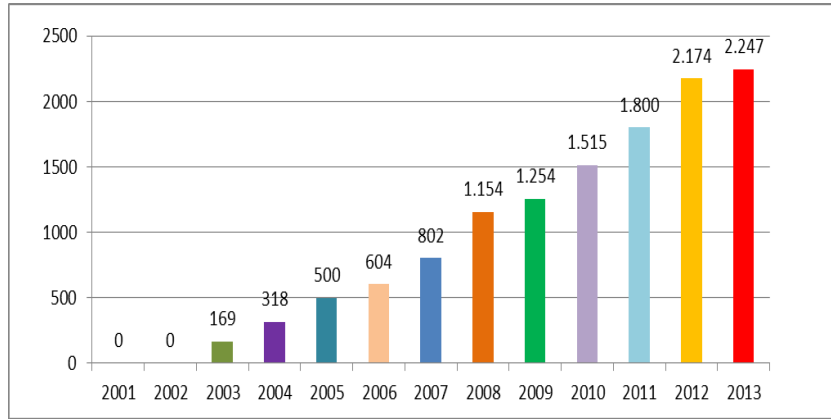
Bölgeye ve ülkeye sağladıkları olanaklar ise başta istihdamın artmasıdır. Teknoparkların kurulduğu bölgelerde yeniden bir sanayileşme ortamı oluşur, bölgesel kalkınma olumlu yönde etkilenir ve bölgenin eğitim düzeyinin artması söz konusu olacaktır. Ayrıca teknoparklar, ülkenin bilim ve teknoloji düzeyinin yükselmesi, prestij ve uluslararası pazara açılması açılarından da önem kazanmaktadır.

Türkiye’de teknopark modeline yönelik ilk yasal düzenleme 26.06.2001 tarih ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile yapılmıştır. Söz konusu Kanun’un 8. maddesinde bölgelerin ve bölgede faaliyet gösterecek mükelleflerin gelişimini teşvik edici

düzenlemelere yer verilmiştir. Kanununun 9. maddesine dayanılarak hazırlanan “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği” 19.06.2002 tarih ve 24790 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmış ve bölge ile ilgili mevzuatın temelleri atılmıştır (Güneş, 2009: 161).

2001 yılında yapılan bu yasal düzenlemelerle kurulmaya başlayan teknoparkların sayısı 2013 yılı verileri baz alındığında, Ankara 6 adet, İstanbul 5 adet, Kocaeli 4 adet, İzmir 3, Konya, Antalya, Kayseri, Trabzon, Adana, Erzurum, Mersin, Isparta, Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Urfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat ve Kırıkkale illerinde olmak üzere 52’ye ulaşmıştır. Bunlardan 37 tanesi faaliyettedir, 15 tanesinin ise altyapı çalışmaları devam etmektedir. (DEPARK, 2013:1).

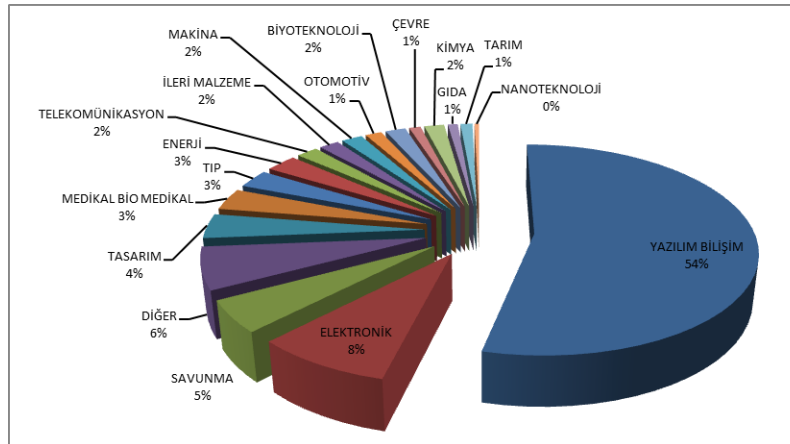
Şekil 3: 2001-2013 Yılları Arasında Teknoparklarda Yer Toplam Firma Sayısı

Kaynak: DEPARK, *Türkiye’de Teknoparklar*, www.depark.deu.edu.tr, Erişim: 05/09/2014.

2013 yılı verileriyle teknoparklarda faaliyet gösteren firmaların sayısı 2247’ye ulaşmıştır ve grafikten de gözlemleneceği üzere her geçen yıl söz konusu firmaların sayısının arttığı söylenebilecektir.

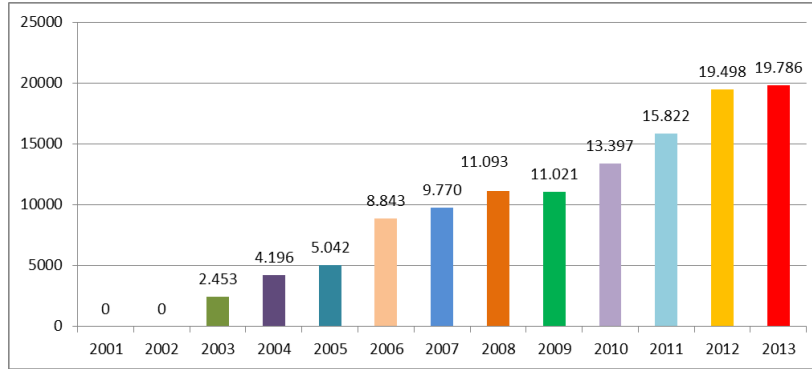
Şekil 4: Teknoparklarda Faaliyet Gösteren Firmaların Sektörel Dağılımı

Kaynak: DEPARK, *Türkiye'de Teknoparklar*, www.depark.deu.edu.tr, Erişim: 05/09/2014.

Teknoparklarda çalışma alanının özellikle yazılım bilişim olduğunu gösteren şekilde elektronik ve savunma sektörlerinde de faaliyet gösteren firmaların varlığı dikkat çekmektedir.

Şekil 5: Teknoparklarda İstihdam Edilen Personel Sayısı

Kaynak: DEPARK, *Türkiye'de Teknoparklar*, www.depark.deu.edu.tr, Erişim: 05/09/2014.

Türkiye'de, Teknoparkların önemli sayılabilecek ölçüde çalışan personele sahip olduğu ifade edilebilir. Özellikle 2011 yılı ve sonrası istihdam edilen personel sayısı önceki yıllarla karşılaştırıldığında önemli bir artış göstermiştir. 2013 yılı itibariyle 19.786 personele istihdam sağlayan teknoparkların, faaliyete geçecek yeni teknoparklarla beraber bu veriyi daha da yukarıya taşıyacağı düşünülmektedir.

Son on yılda önemli gelişme gösteren teknoparklarda 2013 Haziran verileri itibariyle 5768 proje yürütülmektedir. Söz konusu projeler özellikle yazılım, bilişim, elektronik, ileri malzeme teknolojileri başta olmak üzere, tasarım, nanoteknoloji, biyoteknoloji, otomotiv, tıp teknolojileri ve yenilenebilir enerji konularında çalışan firmalar tarafından yürütülmektedir. Faaliyette bulunan teknoparkların içinde yer alan firmaların ihracatı yine aynı yıl verilerine göre 897 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Ayrıca, teknoparkların asıl amacının, teknolojik ve bilimsel çalışmalara ticari kimlik kazandırılarak üretilmesi ve ülke ekonomisine katma değer sağlanması olduğu düşünüldüğünde 2001-2013 döneminde 322 tane patentin onaylandığı da kayıtlara geçmiştir.

5. Teknoparklara Sağlanan Vergi Avantajları

Türkiye'de teknoparkların gelişiminin son yıllarda ivmelendiği yukarıdaki verilerden de görülmektedir. Ancak, hala yeterli düzeyde bir bilimsel ve teknolojik seviye yakalanamadığı da bir gerçektir. Demirli (2014)'nin ifade ettiği gibi, Ar-Ge ve inovasyon sürecinde geç kalmış ülkelerin dış ticaret, istihdam, büyüme ve gelişme sürecinde kat etmeleri

gereken mesafe nedeniyle bu tür olumlu sonuçları olan ekonomik aktiviteleri teşvik etmeleri vazgeçilemeyecek bir yöntem olarak görülmektedir (Demirli, 2014: 99). Çelebi ve Kahrıman (2011) da çalışmalarında piyasanın yeterli kaynak ayıramadığı durumlarda Ar-Ge faaliyetlerinin istenen seviyelere çıkarmak için desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Çelebi ve Kahrıman, 2011: 34). Dolayısıyla ülkeler küresel ekonomi içinde yerlerini sağlamlaştırmak veya yeni bir konum elde etmek amaçlarıyla teknolojik ilerlemenin önünü açacak uygulamalara yönelmektedirler. Teknoparklar da, teknolojinin geliştirildiği bölgeler olmaları nedeniyle pek çok vergisel destekle teşvik edilmektedirler.

Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölgelerine 4691 sayılı Kanun ile uygulanacak vergi avantajları; yönetici şirketlere sağlanan, teknoparklar içinde faaliyette bulunan firmalara sağlanan ve teknoparklarda çalışan personele sağlanan vergi avantajları olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılabilir.

a. Yönetici Şirketlere Sağlanan Vergi Avantajları

Kanuna uygun ve anonim şirket olarak kurulan, bölgenin yönetimi ve işletilmesinden sorumlu şirket "yönetici şirket" olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kurulması için gerekli arazi temini, altyapı ve idare binası inşası gibi giderlerin yönetici şirket tarafından karşılanması esas olmasına rağmen, belirtilen giderlerin yönetici şirketlerce karşılanamayan kısmı Bilim, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabilmektedir (Güneş, 2009: 164). 4691 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre "Yönetici Şirket, bu Kanun uygulamasıyla ilişkili işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır." Ancak, 02.03.2011 tarihinde 6170 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle anılan maddenin "Yönetici Şirket, bu Kanunun uygulaması ile ilgili olarak düzenlenen kağıtlardan ve yapılan işlemlerden dolayı damga vergisi ve harçtan muaftır" şeklinde değiştirildiği görülür. Dolayısıyla her türlü vergi, resim, harç muafiyetinin yerini sadece damga vergisi ve harçların alması vergisel teşvikin kapsamının daraltıldığı anlamına gelmektedir (Eren, 2011: 87). Ayrıca, 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları 6170 Sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. Buna göre, "Yönetici şirketlerin bu Kanun uygulaması kapsamında elde ettikleri kazançlar ile Bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu Bölgedeki yazılım ve AR-GE faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31/12/2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır. Bölgede çalışan; AR-GE ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri, 31/12/2023 tarihine kadar her türlü vergiden müstesnadır.

b. Teknoparklarda Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Vergi Avantajları

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde dar ve tam mükellef ayrımı yapılmaksızın tüm gelir ve kurumlar vergisi mükellefi işletmelerin, özellikle Türkiye'deki teknoparklarda yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile 21/12/2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Mükelleflerin söz konusu istisnadan yararlanabilmeleri için teknopark yönetici şirketinden bölgede yer aldıklarını ve faaliyet alanlarını gösteren belgeyle birlikte Maliye Bakanlığı'na başvurması gerekmektedir. İstisnanın kapsamı bölgedeki faaliyetlere yönelik olduğundan, ilgili firmaların bölge dışında yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler vergilendirilecektir.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun değiştirilmeden önceki 8. maddesinde; "Bölgede yer alan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, özellikle bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge'ye dayalı üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete geçirilmesinden itibaren beş yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır. Bakanlar Kurulu seçilen, hedef alınan, belirli teknolojik alanlar ve ürünler için on yıla kadar süreyi uzatabilir" hükmü yer almaktayken yapılan değişiklikle beş yıllık süreden vazgeçilmiştir (Eren, 2011: 89).

Teknopark girişimcilerinin yararlanabildiği bir başka teşvik ise sigorta primi işveren hissesi desteğidir. Bu destek kapsamında bölgede çalışan ve ücreti gelir vergisinden istisna edilmiş personelin, gelir vergisinden istisna tutulan ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her bir çalışan için beş yıl süreyle Maliye Bakanlığı bütçe ödeneğinden karşılanmaktadır. Girişimci firmanın vergi avantajından yararlanması açısından belirtilmesi gerekli bir nokta da, sağlanan vergi avantajının Ar-Ge ve yazılım sonucu prototipin üretimine kadar olan süreci kapsamasıdır. Proje sona erdiğinde artık seri üretime geçildiyse elde edilecek gelirler vergi kapsamı içindedir (Demirli, 2014, 102).

c. Teknoparklarda Çalışan Personele Yönelik Vergi Avantajları

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleriyle ilişkili ücretleri 31.12.2023 tarihine kadar gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Ücreti gelir vergisinden müstesna olan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bölgede fiilen çalışıp çalışmadığı yönetici şirket tarafından denetlenecektir. Bölgede fiilen çalışmayanlara veya bölge dışında çalışılan süreye istisna uygulandığının tespiti halinde, ziyaa uğratılan vergi ve buna ilişkin cezalardan yönetici şirket sorumlu olacaktır (Uzay, 2014: 7). Ancak, bu uygulamada 1 Nisan 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olan yönetmelikle değişikliklere gidilmiştir. Yönetmelik, 6170 sayılı Kanun ile 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikleri dikkate alarak hazırlanmıştır. Buna göre Ar-Ge çalışmalarını bölge dışında gerçekleştirmek zorunda kalan personel, dışarıda geçirdikleri dönemde faydalanamadıkları istisnalardan, yeni yönetmeliğe göre kısmen yararlanabileceklerdir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar Teknoloji Geliştirme

Bölgesi yönetimi tarafından onaylandıktan sonra bölge dışında geçirdiği sürelerle ait ücretleri, firmanın Ar-Ge personeli için %25, üniversite bünyesinde kadrolu olan öğretim elemanları için %50 oranında gelir vergisi kapsamı dışında tutulacaktır. Yönetmeliğin getirdiği bir diğer yenilik ise daha önce Ar-Ge personeli için geçerli olan personel tanımlarının kapsamının değiştirilmesi ve destek personelleri ve teknisyenlerin de bu tanım içine dahil edilmesi olmuştur (Gökçe, 2014: 1).

Yönetici, teknik eleman, sekreter, işçi ve buna benzer destek personelde istisnadan yararlanabilir. Ancak, söz konusu personelin istisnadan yararlanabilmesi için bölgede bulunan ve Ar-Ge faaliyetleriyle ilişkili olan destek personeli sayısı Ar-Ge Personeli sayısının %10'unu aşamayacaktır.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetmeliği'ne göre istisnanın uygulanabilmesi için ilgili firmaların, kurum ve kuruluşların bölgede istihdam ettikleri bütün araştırmacı yazılımcı ve Ar-Ge personelinin listesini, projedeki görev tanımlarını, nitelik ve çalışma sürelerini aylık olarak belirleyip yönetici şirkete onaylatmaları ve aylık olarak Maliye Bakanlığı'na beyanda bulunmaları gerekmektedir.

d. Katma Değer Vergisi Mükelleflerine Sağlanan Vergi Avantajları

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançları gelir ve kurumlar vergisinden istisna olduğu süre içinde (31.12.2023 tarihine kadar) münhasıran, 5035 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 20. maddenin 1 numaralı alt bendinde yer alan hüküm gereği bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden de müstesnadır (Hacettepe Teknokent, 2014: 1).

Katma değer vergisi istisnası sadece bölgede üretilecek yazılım, program ve lisansını kapsayacak bölge dışında oluşacak katma değeri kapsamayacaktır. Ayrıca, katma değer vergisi istisnası sadece bölgede faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlara tanınmış olup, bölgede yönetici şirket konumunda olan firmaların bu istisnadan yararlanması söz konusu değildir (Güneş, 2009: 169).

Tablo 1: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na Göre Teknoparklara Uygulanan Vergi Teşvikleri Özet Tablo

Yönetici Şirketlere Yönelik Vergi Teşvikleri	Teknopark Kapsamındaki Firmalara Yönelik Vergi Teşvikleri	Teknopark Kapsamında Çalışan Personele Yönelik Vergi Teşvikleri
<ul style="list-style-type: none"> - Faaliyet gelirleri, gelir ve kurumlar vergisinden muaftır, - Kanunun uygulanması ile ilişkili işlemlerde her türlü vergi resim ve harçtan muaftırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yazılım ve Ar-Ge kazançları gelir ve kurumlar vergisi dışındadır, - Bölgeden yapılan teslim ve hizmetlerde KDV'den istisnası uygulanır. 	<p><u>Ar-Ge Personeli;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Görevleriyle ilgili ücretleri her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır, - Ar-Ge personelinin izinli olarak bölge dışında yürütülen çalışmalardan elde ettiği ücretin, kadrolu öğretim üyeleri için %50'si, diğer Ar-Ge Personeli için %25'i gelir vergisinden istisnadır <p><u>Destek Personeli;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Görevleriyle ilgili ücret her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır (Ar-Ge Personeli sayısının %10'u ile sınırlı)

Kaynak : Demirli, Y. (2014), "Türkiye'de Teknoparklara Yönelik Teşvikler ve Teknoparkların Bilim ve Teknoloji Kapasitesinin Gelişimine Katkısı", *Maliye Dergisi*, Sayı 166, Ocak-Haziran.

Sonuç

Teknoparklar, teknoloji yoğun sanayi kollarının buldukları yerlerde güçlendirilmesi, yeni bölgelerde sanayinin gelişiminin desteklenmesi, yenilikçi çalışmaların gerçekleştirilmesi, eğitimin yanısıra daha etkin çalışma koşullarıyla verimliliğin artırılması ve uluslararası alanda rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla kurulmaktadır. Dünyanın teknolojik gelişim göstergeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin sıralama içindeki yerinin istenen seviyede olmadığı ifade edilebilir. Bu bağlamda teknolojik ivmelenmeyi destekleyici girişim ve oluşumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Teknoparklara uygulanan vergi destekleri ile teknolojik

gelişmenin önündeki maddi engeller ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Uygulamadaki desteklerin oldukça geniş kapsamlı olduğu düşünülse de yeniden düzenlenmesi önerilen bazı noktalar da bulunmaktadır:

Teknoparklarda yönetici şirkete, teknopark içinde faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine, burada çalışan personele 31.12.2023 tarihine dek geçerli vergi avantajları sağlanmaktadır. Ancak, teknoloji geliştirme bölgesi personeli bölge dışında da çalışmalarını sürdürebilmektedir. Bu bağlamda, bölge dışında çalışan personelin, bölgede yürüttüğü faaliyetle ilişkili elde ettiği gelirin belirli oranlarda vergi dışı tutulması söz konusudur. Bu oranlar Ar-Ge personeli ve üniversitede öğretim üyesi olan personele göre değişkenlik göstermektedir. Her iki personele uygulanacak oranlar arasındaki farkın azaltılması ve muafiyet oranlarının artırılması çalışan personel için daha esnek ve rahat bir çalışma ortamına katkıda bulunabilecektir. Personelle ilgili bir başka değerlendirme de işveren sigorta primi desteğinin özellikle taşrada kurulan teknoparklar için yıl sınırının kaldırılması konusundadır. İşverenin taşrada karşılaşacağı personel sıkıntısının önlenmesi açısından böyle bir düzenlemeye de gidilebilecektir.

Ayrıca, teknoparklarda üretim yapan firmalar bu alan içinde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri açısından da katma değer vergisinden müstesnadır. Teknoparklara uygulanan KDV istisnasının kapsamının da yalnızca yazılım ile ilgili gelişmeleri içerdiği ifade edilebilir. Teknopark faaliyetlerinin tamamının KDV istisnasından yararlanması önerilebilir.

Kaynakça

- Alparslan, B., Afşar, K.E. ve Akseki, U. (2008), “Neo-Liberal Politikalar-Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları Ekseninde Türkiye ve Avrupa Birliği: Türkiye'nin Çevreleşmesi”, 2. *Ulusal İktisat Kongresi*, 20-22 Şubat, İzmir, 1-27.
- Babacan, M. (2014), “Teknopark Kavramları ve Türkiye’de Uygulamalar”, <http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/> (Erişim Tarihi: 12.02.2014)
- Başalp, A. ve Yazlık, B. (2014), “Türkiye’de Teknoparklar ve Sorunları”, inet-tr.org.tr, Erişim Tarihi: 12.02.2014.
- Çelebi, A. ve Kahrıman, H. (2011), Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri ve Bunların Karşılaştırmalı Analizi", *Maliye Dergisi*, Sayı 161, Temmuz-Aralık, 33-63.
- Çetin, A.C. (1997), “Teknolojide Yeni Bir Ufuk: Teknoparklar”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2, 209-217.
- Çiftçi, H. (2013), “Türkiye’nin Bilim ve Teknoloji Stratejisi”, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 05.02.2014).
- Demirli, Y. (2014), "Türkiye’de Teknoparklara Yönelik Teşvikler ve Teknoparkların Bilim ve Teknoloji Kapasitesinin Gelişimine Katkısı", *Maliye Dergisi*, Sayı 166, Ocak-Haziran, 95-114.
- Devlet Denetleme Kurulu (2009), *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Uygulamalarının Değerlendirilmesi ile Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunların Çözümüne İlişkin Öneri Geliştirilmesi*, Araştırma ve İnceleme Raporu, Ankara.
- DEPARK (2013), *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri*, www.depark.deu.edu.tr, Erişim: 10/09/2014.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (1995), *Bilimsel ve Teknolojik Faaliyetlerin Ölçümü: Bilim ve Teknolojiye Ayrılmış İnsan Kaynaklarının Ölçümü Hakkında Kılavuz (Canberra Kılavuzu)*, Paris.
- Eren, M. (2011), *Türkiye'nin Teknolojik Gelişmesinde Teknoparklar ve Ar-Ge Desteği*, Marmara Üniversitesi SBE, YL Tezi, İstanbul.
- Eşiyok, B.A. (2004), *Türkiye'nin Kalkınma Sürecinde Teknoloji, Yenilik ve Bilişim Sektörü*, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Ankara.
- Gökçe, H (2014), "Teknoparklarda Üretime Yeşil Işık", *Dünya Gazetesi*, 14.03.2014.
- Gülbaş, S.Y. (2011), “İnovasyon: Teknopark Modeli”, *ANKEM Dergisi*, 25(ek 2), 139-145.

- Güneş, Ş. (2009), “Teknoloji Geliştirme Bölgelerine (Teknopark) Sağlanan Vergisel Avantajlar”, *Mali Çözüm Dergisi*, 91, 161-170.
- Hacettepe Teknokent (2014), “Destek ve Teşvikler”, <http://hacettepeteknokent.com.tr/tr/destek-ve-tesvikler> (Erişim Tarihi: 25.02.2014)
- Harmanlı, M. ve Önen, M.O. (1999), *Dünya’da ve Türkiye’de Teknopark ve Teknokent Uygulamaları*, Türkiye Kalkınma Bankası AŞ, Mart, Ankara.
- IASP (2014), www.iasp.ws, Erişim: 05/06/2014.
- Keleş, M.K. ve Tunca, M.Z. (2010), “Türkiye’de Teknokentlerin Mevcut Durumunun İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi*, 11, 1-22.
- Kıncal, A. (2014), "Bütüncül Bir Yaklaşımla Teknoparkların Ülke Ekonomisi Üzerindeki Etkileri", www.academia.edu, Erişim: 05/09/2014.
- OECD (2012), StatExtracts.
- Oğuztürk, B.S. (2004), “Türkiye’de Uygulanan Teknoloji Politikaları”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 100-105.
- Özdemir, Y. (2014), "Teknolojik İnovasyon Güdüllü ABD Ekonomisindeki Teknoparkların Ülke Kalkınmasındaki Rolü", www.sanayisurasi.gov.tr, Erişim: 05/09/2014.
- Schumpeter, J. A. (1943), *Capitalism, Socialism & Democracy*, Taylor&Francis e-Library, <http://digamo.free.fr/>, Erişim:05/06/2014.
- Tiryakioğlu, M. (2011), “Teknoloji Transferi, Teknoloji yoksulluğu mu?”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(2), 169-199.
- TÜBİTAK (2010), *Ulusal Bilim, Teknoloji Stratejisi (2011-2016)*, TÜBİTAK Yayını, Ankara, 4.
- TÜBİTAK (2014a), *Vizyon 2023*, <http://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-vizyon-2023> (Erişim Tarihi: 10.02.2014)
- TÜBİTAK (2014b), *UBTYS 2011-2016*, <http://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-ubtys-2011-2016> (Erişim Tarihi: 10.02.2014)
- Türkiye Vakıflar Bankası Hazine Başkanlığı (2007), *Küreselleşme Sürecinde Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Sektörel Yapıdaki Dönüşüm Üzerine Bir İnceleme*, Eylül.
- Uygun, Z., Demir, T. ve Erdoğan, K. (2014), “Bilim Teknoloji ve Yenilik Perspektifinde Türkiye ve Seçilmiş Ülkeler Üzerine Notlar”, *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, TC Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayını, Ocak, 301, 1-4.
- Uzay, Ş. (2014), "Türk Vergi Sisteminde Teknoloji Geliştirme Teşvikleri", <http://iibf.erciyes.edu.tr/akademi> (Erişim Tarihi: 05.02.2014)
- Ünal, T. ve Seçilmiş, N. (2013), “Ar-Ge Göstergeleri Açısından Türkiye ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslaması”, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 12-25.

Resmi Gazete (2001), *4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu*, 26.06.2001.

Resmi Gazete (2011), *6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, 02.03.2011.

Yıldız, B., Ilgaz, H., Seferoğlu, S.S. (2010), “Türkiye’de Bilim ve Teknoloji Politikaları: 1963’den 2013’e Kalkınma Planlarına Genel Bakış”, *Akademik Bilişim 2010*, Muğla Üniversitesi, s.457-464.

Yücel, İ.H. (1997), *Bilim ve Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumu*, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Bşk., Ağustos, Ankara.

